

Proa

Nathaniel Philbrick

Dins el cor del mar

NATHANIEL PHILBRICK
DINS EL COR DEL MAR
LA TRAGÈDIA DEL BALENER *ESSEX*

Traducció d'Alexandre Gombau i Arnau

Proa

Proa
A Tot Vent

Títol original anglès: *In the Heart of the Sea. The Tragedy of the Whaleship «Essex»*

Primera edició: febrer del 2015

© 2000 Nathaniel Philbrick
© de la traducció: 2015 Alexandre Gombau i Arnau
© dels diagrames del vaixell: 2000 L. F. Tantillo
© dels mapes (pp. 88-89 i 283): Jeffrey L. Ward

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Proa
Pedro i Pons, 9-11
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-552-0
Dipòsit Legal: B-1.868-2015
Composició: Víctor Igual, SL
Impressió: Limpergraf

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

TAULA

<i>Prefaci. 23 de febrer de 1821</i>	7
<i>La tripulació de l'«Essex»</i>	15
<i>El velam del balener «Essex»</i>	16
<i>La coberta del balener «Essex»</i>	17
Capítol 1. Nantucket	19
Capítol 2. Sotsobre	60
Capítol 3. La primera sang	84
Capítol 4. Les restes del foc	110
Capítol 5. L'atac	132
Capítol 6. El pla	154
Capítol 7. A la mar	172
Capítol 8. Concentració	200
Capítol 9. L'illa	218
Capítol 10. El murmuri de la necessitat	241
Capítol 11. Jocs d'atzar	260
Capítol 12. A l'ombra de l'àliga	280
Capítol 13. La tornada a casa	299
Capítol 14. Les conseqüències	324
<i>Epíleg. Ossos</i>	359
<i>Notes</i>	373
<i>Bibliografia selecta</i>	437
<i>Agraïments</i>	455

Nantucket

«Fou –recordaria més endavant–, el moment més feliç de la meua vida»: el primer cop que s'enfilava a bord del balener *Essex*. Tenia catorze anys d'edat, nas ample i cara de franquesa i d'illusió. Com a qualsevol altre xicot de Nantucket, li havien ensenyat a «idolatriar la forma d'un vaixell». Tot i que l'*Essex* no semblava pas gran cosa, despullat de tot l'ormeig i amarrat al moll, per a Thomas Nickerson era l'oportunitat de la seva vida. A la fi, al cap d'una espera que se li havia fet infinita, Nickerson es feia a la mar.

La forta solellada de juliol espetegava contra les velles i olioses quadernes i, a sota, la calor arribava a ser infernal; però el xicot no deixava cap esclatxa per explorar, des del forn de maons que uns homes fixaven a la coberta per fondre el greix, fins a les tenebres de la bodega deserta. Entremig hi havia tot un món que xerricava, compartimentat, un ésser vivent fet de roure i de pi, però que feia tuf d'oli, de sang, de suc de tabac, de cuina, de sal, de florit, de brea i de fum. «Tan negre i tan lleig com era –va escriure Nickerson–, no l'hauria pas canviat ni per un palau».

Al juliol del 1819, l'*Essex* n'era un entre tants, de

tota una flota de setanta baleners de Nantucket que feien el Pacífic i l'Atlàntic. Amb el preu de l'oli de balena que no parava d'enfilar-se i l'economia de la resta del món al fons del pou de la depressió, la petita vila de Nantucket ja es feia pagues d'esdevenir una de les ciutats més riques d'Amèrica.

Una població de vora set mil veïns vivia en un turonet de formes arrodonides, atapeït de cases i coronat d'esglésies i de molins de vent. Tenia una retirada, deien alguns, al port de Salem, tradicional i elegant: compliment ben remarcable per a una illa a més de vint milles Atlàntic enllà, més avall del cap Cod. Però si la vila, al cap del turó, respirava una sensació de calma gairebé etèria, la façana costanera bullia de moviment. D'entremig d'una llarga i baixa renglera de magatzems i corderies, sobresortien quatre molls massissos que entraven més de noranta metres mar endins. Amarrats als molls o bé ancorats port enllà, solia haver-hi prop d'una vintena de vaixells baleners, entre dotzenes de naus més modestes, sobretot balandres i goletes, que duïen mercaderies a l'illa o se les emportaven. Cada moll era un laberint d'àncores, calderes per fondre greix, vergues, barrils d'oli... atapeït de mariners, estibadors, menestrals. Una mena de carros de cavalls, de dues rodes, que en deien calesses, anaven tot el dia amunt i avall.

Per a Thomas Nickerson, aquestes escenes ja eren cosa de tota la vida. De la façana costanera, la mainada de Nantucket sempre n'havia fet el seu terreny

d'esbarjo. Remava amunt i avall del port amb xalupes atrotinades dels baleners, i grimpava fins dalt l'ormeig dels vaixells. La gent de terra ferma veia en aquella mainada «una classe especial de jovent, avesat a creure's predestinat a esdevenir mariners [...] S'enfilaven per les fletxadures com si fossin micos (minyons de deu o dotze anys!) i s'ajeien a les vergues amb la més absoluta indiferència». Per més que l'*Essex* era el primer vaixell de la seva vida, Nickerson s'havia preparat per a la travessia des que tenia ús de raó.

No salpava pas tot sol. Tenia els amics Barzillai Ray, Owen Coffin i Charles Ramsdell, d'entre quinze i divuit anys, que també tripularien l'*Essex*. Owen Coffin era cosí del nou capità de l'*Essex* i devia ser ell qui va engrescar els tres amics a enrolar-se a bord del vaixell del seu parent. Nickerson era el més jovenet de la colla.

L'*Essex* era vell i, amb més de vint-i-sis metres d'eslora i dues-centes trenta-vuit tones de desplaçament, una mica petit; però a Nantucket tenia fama de ser un vaixell amb sort. Els darrers quinze anys havia estat un bé de Déu per als quàquers que l'explotaven, perquè regularment, cada dos anys, tornava d'una travessia tan ben carregat d'oli que els va enriquir. Daniel Russell, l'anterior capità, havia tingut tant d'èxit en el curs de quatre travessies, que li fou conferit el comandament d'un vaixell nou, molt més gran, l'*Aurora*. L'ascens de Russell va permetre al pilot, George Pollard fill, esdevenir capità de l'*Essex*, i

a un dels arponers, Owen Chase, ascendir a pilot. Tres mariners de la tripulació foren elevats a la categoria d'arponers. L'*Essex* no era sols un vaixell amb sort, sinó també, pel que sembla, feliç; com va escriure Nickerson, «tot comptat i debatut, un vaixell envejat».

Com que Nantucket era, com qualsevol altra vila marinera d'aquell temps, una població obsedida per auguris, presagis i averanys, aquesta bona reputació hi era molt tinguda en compte. Tanmateix, entre els homes dels molls hi havia hagut molta xerrameca aquell mateix mes de juliol, quan, mentre l'*Essex* era adobat i aparellat, va aparèixer un cometa en la negror de la nit.

A Nantucket, els vilatans feien vida a la teulada. Gairebé cada casa, amb les teules pintades de vermell o agrisades per la intempèrie, tenia una plataforma plantada damunt el teulat: en deien *the walk*. Per bé que això servia, en principi, per ajudar a apagar xemeneies incendiades tirant-hi poalades de sorra, *the walk* també era un mirador excel·lent de cara a la mar, per albirar amb la ullera de llarga vista el velam dels vaixells que retornaven. De nit, les ulleres de Nantucket sovint s'enlairaven cel amunt, i pel juliol del 1819, els illencs guaitaven cap al cel del nord-oest. El negociant quàquer Obed Macy, que portava un meticulós registre de tot allò que ell considerava «els esdeveniments més extraordinaris» de la vida de l'illa, guaitava la nit

de casa estant, a Pleasant Street. «Hom creu que el cometa (que apareix sempre que la nit és clara) és molt gran, vista la cua descomunament llarga que té», va escriure, «la qual s'estén cap amunt, en oposició amb el Sol, en direcció gairebé perpendicular, es desvia cap a llevant i gairebé assenyala l'Estel Polar».

De tota la vida, l'aparició d'un cometa era interpretada com un signe d'alguna cosa extraordinària que havia d'esdevenir-se molt aviat. El *New Bedford Mercury*, el diari que llegien els veïns de Nantucket a falta d'un de propi, comentava que «és veritat que l'aparició d'aquests excèntrics visitants sempre ha precedit algun esdeveniment remarcable». Però Macy es resistia a aquesta mena d'especulacions: «El raonament filosòfic el deixem als científics de la comunitat, però sens dubte, ni tan sols els més experts no posseeixen uns coneixements gaire fidedignes sobre la qüestió dels cometes».

Als molls i a les oficines de les companyies de navegació n'hi havia molta, d'especulació, i no tan sols pel cometa. Tota la primavera i tot l'estiu, hom havia albirat diverses vegades, per tota la costa de Nova Anglaterra, alguna cosa que el *Mercury* anomenava «una bèstia marina extraordinària»: una serp amb ulls negres de cavall i un cos de quinze metres de llarg, que semblava un enfilall de barrils que surés per les aigües. Qualsevol mariner, sobretot si era jove i impressionable com Thomas Nickerson, es devia haver parat a pensar, encara que fos fugisserament, si ara era, ben

mirat, el millor moment d'emprendre la travessia del cap d'Hornos.

Els veïns de Nantucket tenien bones raons per ser supersticiosos. Una força terroríficament impredecible els governava la vida: la mar. Un fons de bancs de sorra en constant vaivé, com ara la barra de Nantucket, tot just a tocar de la bocana del port, feia del senzill fet d'arribar o de salpar de l'illa una lliçó de marineria sovint dantesca i, de vegades, catastròfica. Sobretot a l'hivern, quan les tempestes eren més ferotges, gairebé no passava una setmana sense un naufragi. Soterrades arreu de l'illa hi havia les despulles de mariners desconeguts que les onades havien dipositat a les platges. Nantucket, que vol dir 'terra llunyana' en la llengua dels illencs nadius, els wampanoag, era un turó sorrenc que la mar inexorablement anava desgastant; i tots els habitants, encara que no haguessin sortit mai de l'illa, eren ben sabedors de la iniquitat de l'oceà.

Els colons anglesos de Nantucket, que hi van començar a arribar l'any 1659, ja n'eren ben conscients, dels perills de la mar. Comptaven poder viure no pas de la pesca sinó de la terra i dels ramats, en aquesta mitja lluna rica de gespa, esquitxada d'estanys i lliure de llops. Però, quan la ramaderia va anar proliferant i les granges es van anar multiplicant, l'amenaça de trobar-se en una illa convertida en un ermot escombrat per les ventades, va fer que la gent de Nantucket no tingués altre remei que girar-se de cara al mar.

Cada tardor, centenars de «balenes franques» compareixien al sud de l'illa, i s'hi quedaven fins al començament de la primavera. En deien *right whales* perquè eren «les balenes bones de matar»: pasturaven les aigües de Nantucket talment com si fossin bestiar d'aigua salada, i filtraven l'aigua de la nutritiva superfície marina a través de les fileres de barbes clavades dins aquelles bocasses eternament somrients. Mentre que els colons anglesos del cap Cod i de la banda de llevant de Long Island ja feia dècades que caçaven «balenes franques», ningú de Nantucket no havia tingut mai el coratge d'empaïtar-les a bord d'una barca. Senzillament, deixaven per als wampanoag la dura tasca d'arregregar les balenes que les onades lliuraven a la platja: en deien «balenes flotants».

Pels volts de 1690, un grup de vilatans de Nantucket contemplava d'un turó estant les aigües de l'oceà, on unes quantes balenes ruixaven i jugaven plegades. Llavors un dels espectadors assenyalà els cetacis i la mar llunyana.

—Allà —afirmà— hi ha molt bones pastures on els néts dels nostres fills aniran a guanyar-se el pa.

La profecia s'acomplí ben aviat, quan un home del cap Cod, de nom Ichabod Paddock, va travessar l'estret de Nantucket amb l'afany d'ensinistrar els illencs en l'art de matar la balena.

Les primeres xalupes de Nantucket només feien sis metres d'eslora, i les avaraven des de les platges de la costa meridional de l'illa. Normalment, la tripula-

ció d'una xalupa balenera era feta de cinc remers wampanoag, per un sol home blanc a l'espada. Un cop morta la balena, la remolcaven a la platja, on li arrencaven tot el greix i el bullien per fer-ne oli. Cap a la primeria del segle XVIII, els anglesos de Nantucket havien establert un sistema de servitud per deutes que els proporcionava un contingent regular de mà d'obra wampanoag. Sense els nadius de Nantucket, que van superar la població blanca de l'illa fins ben entrada la dècada de 1720, aquell tros de terra no hauria esdevingut mai un pròsper port balener.

L'any 1712, un tal capità Hussey, mentre costejava el migjorn de Nantucket amb una xalupa a la cerca de «balenes franques», va ser empès mar endins per una furiosa ventada del nord. Moltes milles enllà, va albirar unes quantes balenes d'una mena com mai no n'havia vista cap. A diferència del brollador de la balena franca, que era ben dret, el d'aquestes balenes dibuixava un arc endavant. A despit dels cops de vent i de la mar brava, Hussey se'n va sortir i va matar una d'aquestes balenes a cop d'arpó: a manera gairebé bíblica, la sang i l'oli de la bèstia van asserenar les ones. Hussey es va adonar de seguida que la balena era un catxalot, com aquell que, no gaires anys enrere, les aigües havien lliurat a la sorra de la costa del sud-oest de l'illa. No tan sols l'oli derivat del greix del catxalot era de molt més alta qualitat que no pas el de la balena franca, i cremava una llum més brillant i més neta, sinó que la testa quadrada d'aquest cetaci allotjava

una enorme concavitat plena d'un oli encara més bo, l'anomenat espermaceti, del qual hom podia fàcilment anar omplint barrils a llossades. La semblança d'aquest oli amb el líquid seminal donà peu a anomenar-lo «esperma de balena». Encara que el catxalot fos més veloç i més agressiu que no pas la balena franca, se'n treia una riquesa molt superior. Despullat de cap altre mitjà de vida, el poble de Nantucket es consagrà tossudament a la caça del catxalot, i aviat va passar la mà per la cara a la competència balenera del continent i de Long Island.

Pels volts de 1760, la gent de Nantucket ja tenia gairebé esgotada tota la colònia de balenes local. Però això rai: a hores d'ara ja havien engrandit les balandres baleneres i les havien proveïdes de forns de maó per poder processar l'oli en alta mar. D'ençà que ja no calia tornar a port tan sovint per descarregar-hi les masses de greix, la flota tenia un abast molt més llunyà. Quan esclatà la Revolució Americana, Nantucket ja havia tocat el cercle polar àrtic, la costa occidental africana i la costa oriental de l'Amèrica del Sud, avall avall fins a les illes Malvines.

En un discurs al Parlament l'any 1775, l'estadista britànic Edmund Burke va considerar que els habitants de l'illa eren l'origen d'una nova estirp americana: un poble jove que, en la prosperitat balenera, havia sobrepassat la potència conjunta de tot Europa. Vivint en una illa que era tan lluny del continent com Anglaterra ho era de França, la gent de Nantucket va

desenvolupar un sentit britànic de la pròpia identitat com a poble distint i superior, com a ciutadans privilegiats d'allò que Ralph Waldo Emerson va anomenar la «Nació de Nantucket».

La revolució i la guerra de 1812, quan l'armada britànica saquejava les naus de cabotatge, van resultar desastroses per a la pesca de la balena. Per fortuna, Nantucket posseïa prou capital i prou experiència balenera per sobreviure a tals revessos. Cap a l'any 1819, Nantucket ja es feia pagues de recobrar i fins i tot, quan els baleners van desafiar també el Pacífic, de superar l'antiga esplendor. Però l'auge de la pesca del catxalot al Pacífic va comportar un malaurat efecte secundari. Les travessies que temps enrere solien durar prop de nou mesos de mitjana, ara eren normalment de dos o tres anys. Mai la separació entre els baleners de Nantucket i els convilatans no havia estat tan gran. Lluny havien quedat els temps en què la gent de Nantucket contemplava de les platges estant com els homes i els nois de l'illa empaitaven la balena. Avui Nantucket era la capital balenera del món, però hi havia més de quatre illencs que de balena no n'havien vista mai cap.

A l'estiu de 1819, la gent encara parlava d'aquell cop que, nou anys enrere, havien entrellucat un estol de balenes franques cap al nord de l'illa. Ben de pressa hi van fer cap les xalupes baleneres. Una munió de gent s'aplegà a la platja per contemplar amb fascinació com mataven dues balenes i les remolcaven cap a

port. Per als veïns de Nantucket, allò va ser una mena d'epifania. A la fi tenien davant els ulls dues bèsties d'aquelles que tant n'havien sentit parlar, perquè en depenia la seva subsistència. Una de les balenes fou dipositada al moll, i abans no es va haver fet fosc, milers de persones, qui sap si també el petit Thomas Nickerson, de cinc anys, l'havien anat a veure. És imaginable la fortíssima curiositat dels vilatans en esguardar la bèstia gegantina, bo i picant-la i punxant-la, mentre pensaven: «Doncs era això».

Nantucket havia creat un sistema econòmic que ja no depenia dels recursos naturals de l'illa. Ja feia temps que la ramaderia i l'agricultura havien exhaurit la terra. Les epidèmies havien reduït la nombrosa població wampanoag a un grapat de gent, i els armadors s'havien vist forçats a cercar mariners al continent. A les aigües properes, de balena ja no n'hi quedava gairebé cap ni una. I tot i així, Nantucket prosperava. Un visitant va observar que l'illa havia esdevingut «un sorral eixorc, tan sols fertilitzat amb oli de balena».

Durant tot el segle XVII, els anglesos de Nantucket es van resistir a tots els intents de fundar-hi una església, en part perquè una dona de nom Mary Coffin Starbuck ho va prohibir. Es deia que res d'una certa transcendència no tenia lloc a Nantucket sense l'aprovació de la Mary. Mary Coffin i Nathaniel Starbuck foren el primer matrimoni anglès celebrat a l'illa, l'any 1662, i

s'havien establert als afores per comerciar, amb gran lucre, amb els wampanoag. Cada cop que un pastor itinerant es despenjava a Nantucket cercant d'establir-hi una congregació, topava amb el ferm rebuig de Mary Starbuck. Fins que, l'any 1702, la Mary va sucumbir a un carismàtic pastor quàquer, de nom John Richardson. Parlant davant d'una colla aplegada a la sala d'estar de cals Starbuck, Richardson va aconseguir que a aquesta dona se li neguessin els ulls. Fou la conversió al quaquerisme de Mary Starbuck allò que va comportar l'insòlit maridatge d'espiritualitat i ambició que havia de fer possible l'apogeu de Nantucket com a port balener.

Els quàquers o, més pròpiament, els membres de la Societat dels Amics, es guiaven per la pròpia experiència de la presència de Déu, «la llum interior», sense haver de confiar en la interpretació de la Sagrada Escripura a càrrec de cap pastor purità. Però no es pot pas dir que els quàquers, sempre en nombre creixent, fossin una colla de lliurepensadors. Els Amics havien d'observar unes normes de conducta que hom establí en reunions anuals i que promovien un sentit de la comunitat pel qual es vetllava amb tant de zel com a qualsevol societat de Nova Anglaterra. Si hi havia cap diferència, era que els quàquers creien en el pacifisme i que rebutjaven conscientment tota ostentació mundana: dos principis que no pretenien interferir, de cap de les maneres, amb l'habilitat personal per fer diners. En comptes de fer-se mansions luxoses

o de vestir-se amb roba elegant, els quàquers de Nantucket reinvertien els guanys en la pesca de la balena. D'aquesta manera, eren capaços d'afrontar les davallades que arruïnaven tants negociants baleners del continent; i els fills de Mary Starbuck, juntament amb els seus cosins Macy i Coffin, ben aviat van haver fundat una dinastia de baleners quàquers.

La gent de Nantucket no hi veien pas contradicció, entre l'estil de vida que seguien i la religió que professaven. Era Déu qui els havia manat de sotmetre els peixos de la mar. Peleg Folger, un balener de Nantucket que havia atès la dignitat d'ancià de la Societat dels Amics, ho va expressar en vers:

*Vós heu creat, Senyor, la gran balena,
el monstre poderós d'aital llargària;
de cos gegant, de testa i cua immensa:
força descomunal com no n'hi ha d'altra.
Però, Déu eternal, vós heu volgut
que el feble home mortal faci la guerra
amb ira ingent al monstre tremebund,
per donar vida als fills d'aquesta terra.*

Tot i que els quàquers de Nantucket senyorejaven l'illa econòmicament i culturalment, prou que hi va haver lloc per a d'altres, i cap a la primeria del segle XIX, dues esglésies congregacionalistes ja contemplaven la vila pel nord i pel sud. Ara bé, tothom compartia una missió comuna, encomanada per l'espirituali-

tat: la de preservar una vida de pau a la terra bo i fent estralls sanguinolents a la mar. Matadors pacifistes, milionaris sense etiqueta, els baleners de Nantucket no feien sinó complir els designis de Déu.

La vila que Thomas Nickerson coneixia tenia un aire de cert abandó. Només calia una passejadeta pels estrets carrers sorrencs per descobrir que, a desgrat dels majestàtics campanars de les esglésies i d'alguna gran mansió aquí i allà, Nantucket era a anys llum de Salem. «Els bons ciutadans de Nantucket no semblen pas gaire cofois de l'ordre dels seus carrers ni de la pulcritud de les voreres», observava un visitant quàquer. Les cases tenien les teulades de fusta i eren fetes sense pretensions; i força sovint treien profit de peces arreplegades dels vaixells. «La trapa d'una escotilla fa molt bon servei com a passarel·la d'una cuneta [...]; una post de la popa d'un vaixell (amb el nom de la nau) satisfà el doble propòsit de plantar una tanca i alhora de fer saber al foraster en quina vila ha anat a raure, posat que s'hagi perdut».

En comptes de fer servir els noms oficials dels carrers que s'havien establert a efectes fiscals l'any 1798, els veïns de Nantucket parlaven del «carrer d'Elisha Bunker» o del «carrer del capità Mitchell». «Els habitants viuen plegats com una gran família –escrivia el vilatà Walter Folger, copropietari de l'*Essex*–, no pas en una mateixa casa, però sí amb un lligam

d'amistat. No tan sols coneixen els veïns més propers, sinó que cadascú coneix tots els altres. Si desitgéssiu anar a veure qualsevol persona, només us caldria demanar per ella al primer passant que ensopeguéssiu, que us podria acompanyar fins a casa seva, dir-vos a què es dedica, o qualsevol altre detall que us convingués saber».

Però malgrat aquesta íntima familiaritat comunitària, de diferències n'hi havia, i Thomas Nickerson diguem-ne que tenia un peu dins i un altre fora. La trista veritat és que, mentre que la mare, Rebecca Gibson, era filla de Nantucket, el pare, també de nom Thomas, havia vingut del cap Cod, i el noi havia nascut a Harwich l'any 1805. Quan tenia sis mesos, els pares van passar l'estret de Nantucket amb el xicot i ses germanes. Mig any massa tard. A Nantucket es miraven de cua d'ull els del continent. Els deien «forasters» o bé, encara més lleig, *coofs* o pallussos, terme despectiu que antigament es reservava per a la gent del cap Cod, però que s'estengué fins a englobar tothom que tenia la fatal desgràcia d'haver nascut al continent.

El jove Nickerson hauria estat un xic més benvist a Nantucket si sa mare almenys hagués estat una illenca de soca-rel, amb algun bon cognom com ara Coffin, Starbuck, Macy, Folger o bé Gardner. Però li mancava estirp. En una illa on moltes famílies es feien dir descendents directes d'un o altre de la vintena de «primers colons», els Gibson i els Nickerson no tenien l'entramat de cosins en què es recolzaven la majoria

de vilatans. «Per ventura no hi ha cap altre lloc al món, de dimensions semblants –deia Obed Macy–, on la gent estigui tan unida per la sang com passa aquí, i això diu molt de l’harmonia entre els habitants i de com s’aferren a la terra». Els amics i companys de bord del jove Nickerson, Owen Coffin, Charles Ramsdell i Barzillai Ray, sí que en tenien, de nissaga. Per més que jugués amb ells o que amb ells es fes a la mar, en el fons del fons comprenia que no li calia pas esforçar-s’hi car, per més que ho intentés, era un *coof*, ras i curt.

Un veí de Nantucket vivia en una banda o altra de la vila segons la posició que tingués en la jerarquia balenera. Si era armador o negociant, gairebé per força li tocava viure a Pleasant Street, rere el turó, lluny de la fressa i el tuf dels molls. A les dècades següents, quan les seves ambicions van reclamar més amplitud per fer-se veure millor, aquests prohoms es van anar decantant cap a Main Street. Un capità, per contra, solia estimar-se més de viure al rovell de l’ou de la vila, a Orange Street, des d’on es dominava tot el port. De casa estant, vivint a la banda oriental d’Orange Street, un capità podia guaitar el moll, com li aparellaven el vaixell, i estar pendent de tot el tràfec portuari. Els pilots acostumaven a viure al peu del turó («sota el talús», que en deien), a Union Street, just a l’ombra de les cases que tard o d’hora aspiraven a posseir.

A la cantonada de Main Street amb Pleasant Street

hi havia l'enorme Casa de Reunió del Sud de la Societat dels Amics, erigida l'any 1792 amb restes de la Gran, encara més formidable, que temps enrere havia presidit l'esplanada sense làpides del cementiri quàquer al final de Main Street. El fet que Nickerson hagués estat format en el congregacionalisme no volia pas dir que no hagués trepitjat mai aquesta Casa dels quàquers ni l'altra, la de Broad Street. Un visitant sostenia que gairebé la meitat de la gent que assistia a alguna de les reunions periòdiques dels quàquers no era pas membre de la Societat dels Amics. Aquell mateix estiu, el 29 de juny, Obed Macy consignà que dues mil persones (més d'un quart de la població illenca) havien assistit a una reunió pública dels quàquers a la Casa del Sud.

Per bé que molts dels assistents hi cercaven la salut de l'ànima, els adolescents solien tenir altres motius. No hi havia a Nantucket cap altre lloc que oferís a la jovenalla millors ocasions de trobar-se amb gent de l'altre sexe. Un vilatà de Nantucket, Charles Murphey, referia en un poema de quina manera els xicots joves com ell mateix treien partit dels llargs lapses de silenci típics d'una reunió de quàquers:

*Per seure amb l'ull frisós dreçat
vers tot l'encís allí aplegat,
i contemplar de les reunions
les belles formes i faccions.*

Un altre punt de trobada per als joves enamorats eren els turons que s'arregleraven rere la vila, on es dreçaven els quatre molins de vent. Les parelles podien gaudir d'una vista espectacular sobre la vila i el port de Nantucket, amb el far nou de trinca a l'extrem de Great Point, visible en la llunyania.

El més sorprenent és que raríssimament la gent de Nantucket, ni tan sols els joves aventurers com Nickerson i companyia, traspassés les portes de la petita vila. «Tan petita com és aquesta illa –confessava en una carta un comerciant d'oli de balena–, i no he estat mai ni al cap de levant ni al de ponent, i gosaria dir que fa anys que no m'he mogut més d'una milla enfora de la vila». En un món de balenes, de serps marines, de signes malastrucs en la negror de la nit, tots els veïns de Nantucket, baleners o camperols, tenien la vila per un santuari, una cleda ben apamada feta de lligams ancestrals i de costums de tota la vida, un indret que en deien «llar».

Les passions bullien sota la màscara quàquera de Nantucket. Centenars de persones, de vegades milers, feien cap a les reunions cada dijous i cada diumenge: els homes embolcallats amb negres capes i cofats amb capells amples, les dones vestides de llarg i amb primoroses còfies. La vida passava prudent i discreta. Prou que ho semblava; però altres impulsos, a banda del quaquerisme i d'aquella comunitat de lligams fa-

miliars i amistosos, també sacsejaven l'ànima i l'esperit de Nantucket: sobretot, l'obsessió per la balena. Per més que els illencs maldessin per amagar-ho, Nantucket respirava un salvatgisme, una ànsia de sang i una arrogància que relligaven mares, pares i fills en un esperit de clan que els empenyia a la cacera.

Hom infonia aquest esperit en el jovent de Nantucket des de l'edat més tendra. Entre els primers mots que s'ensenyava a un infant, no hi mancaven els termes de la caça: *townior*, posem per cas, un mot wampanoag que volia dir que la balena ja havia estat albirada dues vegades. Les rondalles d'anar a dormir parlaven de matar balenes i de fugir dels caníbals del Pacífic. Una mare contava ben cofoia com el seu fill de nou anys havia lligat una forquilla a un cabdell de cotó de sargir per procedir a arponar la gata de casa. La mare entrava a la cambra justament quan la bestiola esfereïda maldava per fugir i, sense saber en quin bullit s'havia ficat, plegà de terra el cabdell de cotó. Com si fos un arponer veterà, el marrec va xisclar:

—Arria el cable, mare! Arria'! Que es capbussa per la finestra!

Corria la brama d'una societat secreta de dones joves de l'illa que pretenien casar-se tan sols amb homes que ja haguessin donat mort a una balena. Per ajudar aquestes donzelles a conèixer caçadors, els arponers duïen, clavat a la solapa, un *chockpin*, petit tascó de roure que servia per fermar el cable de l'arpó a l'amura d'una xalupa balenera. Qualsevol arponer era

un magnífic atleta amb aspiracions d'ascendir a capità i fer calé llarg, cosa que en feia el millor partit entre els solters de Nantucket.

En comptes de brindar a la salut d'una persona, a Nantucket feien invocacions més tenebroses:

*Mort als vivents,
vida als matadors,
èxit a les dones dels mariners
i força greix als baleners.*

Malgrat el to fanfarró d'aquesta cançoneta, la mort era una part de la vida que tot Nantucket tenia tothora present. L'any 1810, a l'illa hi havia quarantaset infants orfes de pare, i la mar havia deixat vídues gairebé una quarta part de les dones de més de vint-i-tres anys, la mitjana d'edat de contraure matrimoni.

A les velleses, Nickerson encara anava a veure les sepultures dels pares a l'esplanada enreixada del cementiri del nord. L'any 1819, poques setmanes abans de salpar a bord de l'*Essex*, ben segur que el jove Nickerson devia fer-hi cap, per passar entre les làpides voltades de gespa abrusada. El seu pare va morir primer, el 9 de novembre de 1806, amb trenta-tres anys. La làpida deia:

*La Vostra mà ens esclafa com una arna
i a la pols retornem.
L'antiga força avui ja no ens aguanta
i tot el que tenim bell perdem.*

La seva mare, que havia parit cinc fills, va morir al cap de gairebé un mes, quan tenia vint-i-vuit anys. De les filles vives, la gran en tenia vuit; l'únic noi encara no n'havia fet dos. Així anava l'epitafi:

*La vida se'ns podreix rabent,
i peta ben prest la bombolla.
Adam i tots sos descendents
són vans i cremen com la brolla.*

Nickerson, que s'havia criat a cals avis, no era pas l'únic orfe a bord de l'*Essex*. L'amic Barzillai Ray també havia perdut pare i mare. Owen Coffin i Charles Ramsdell eren orfes de pare. Aquest devia ser el lligam més fort que els unia: cadascun d'ells, com tants vilatans de Nantucket, era un vailet sense pare, per a qui un oficial de bord havia de ser molt més que un capatàs inclement; seria, ben cert, la primera autoritat masculina que els nois haurien conegut mai.

Per ventura cap societat, ni abans ni després, no s'ha vist mai tan marcada per la divisió del treball com la de Nantucket. Per a la família d'un balener, el sistema era molt dur: dos o tres anys d'absència, per tres o quatre mesos a casa. Amb els homes tant de temps absents, les dones no tenien altre remei que pujar la mainada totes soles, i damunt fer rutllar molts dels negocis de la vila. Eren les dones, en bona part, les que

mantenien el complex entramat de relacions personals i comercials que feien tirar endavant la comunitat. J. Hector St. John de Crèvecoeur, que en les ja clàssiques *Letters from an American Farmer* descriu la llarga estada que féu a Nantucket pocs anys abans de l'esclat de la Revolució, hi suggeria que «la prudència i el bon govern» de les dones de Nantucket «les fan mereixedores d'un rang superior al de les dones casades» d'altres bandes.

El quaquerisme va contribuir a la fortalesa de les dones. Fent èmfasi en la igualtat espiritual i intel·lectual de tots dos sexes, la religió fomentava una actitud que ja concordava amb allò que per a tots els habitants de Nantucket quedava cada dia planerament demostrat: que les dones de l'illa, que acostumaven a tenir més bona formació que no pas els homes, eren tan intel·ligents i tan capaces com els companys de l'altre sexe.

Per necessitat i per voluntat, les illenques tenien una vida social ben activa; es visitaven les unes a les altres amb una freqüència que Crèvecoeur qualificà d'incessant. Eren visites que no se cenyien pas al pur bescanvi de xafarderies. Eren el marc dins el qual tenien lloc moltes de les transaccions comercials de la vila. Una feminista del segle XIX, Lucretia Coffin Mott, nascuda i criada a Nantucket, recordava com un marit acabat de retornar d'una travessia solia anar darrere la muller, acompanyant-la a les trobades amb altres dones casades. Mott, que finalment es va mudar

a Filadèlfia, comentava que una pràctica així hauria resultat ben xocant a qualsevol persona del continent, on cada gènere actuava en una esfera social totalment separada.

Algunes dones casades de Nantucket s'hi avesaven força bé, a aquell ritme de tres anys d'absència i tres mesos a casa que comportava la pesca de la balena. La illenca Eliza Brock escrivia un dietari on va deixar uns versos que va anomenar «The Nantucket Girl's Song»:

*Vull casar-me amb un marí i enviar-lo mar endins,
perquè viure independent és allò que em fa feliç.
Però cada dos per tres voldré veure-li la cara,
perquè sempre em fa l'efecte que em somriu amb mascla gràcia,
amb son front alt i serè, i amb sos ulls sempre amatents.
Ai, mon cor batega amb força sempre que el tinc a prop meu!
Mes quan em diu «Amor meu, me'n torno endins de la mar»,
primer ploro de tristesa, després ric de llibertat.*

Aquell mantell de poder i de responsabilitat revestia les espatlles de la dona de Nantucket d'ençà del mateix dia de les noces. «Tan bon punt la cerimònia és acabada», deia Crèvecoeur, la núvia «ja ha deixat de fer aquella cara de joia i alegria; el nou rang social que ostenta l'aclapara amb pensaments més seriosos que fins ara no li havien passat pel cap [...] La noucasada [...] gradualment va fent de consellera i de directora de la casa i de la família; el noucasat aviat es fa a la mar; la deixa en l'aprenentatge i en l'exercici del nou govern que ella ha assumit».